

FISCHER FERENC

DÉL-AMERIKA POROSZAI

/A német katonai befolyás egyes kérdései Chilében 1885-1914./

A chilei nemzeti burzsoázia harca az uralkodó
angol befolyással szemben

Anglia a XIX. század folyamán igen erős pozíciókra tett szert egész Dél-Amerikában, s így Chilében is. Chile a Csendes-óceáni háború /1879-1883/ révén a kontinens legerősebb országa lett, s jelentős hadizsákmányra is szert tett. Perutól és Bolíviától az igen gazdag s jövedelmező salétromterületeket szerezte meg. Ez a győzelem s különösen a területi elcsatolások, jelentős mértékben megnövelték Chile gazdasági potenciálját, amely így lehetővé tette egy, a korábbinál gyorsabb ütemű fejlődés kibontakozását. hiszen míg a salétrom 1880-ban Chile állami jövedelmének csak 5 %át tette ki, alig 10 évvel később már a nemzeti jövedelem több mint felét adta a meghódított területek nitrátkivitele. A salétromkonjunktúra talaján a megnövekedett államháztartási bevételek felhasználásával tehát lehetővé vált egy erőteljesebb gazdasági fejlődés. Ezek a lehetőségek Jose Manuel Balmaceda elnök hivatali működése alatt /1886-1891/ kezdtek realizálódni. Az ország azonban nem tudta megfelelően kihasználni ezeket a kedvező körülményeket, ugyanis a csendes-óceáni háború eredményeként az angol imperializmus még inkább megerősödött Chilében, s Chile fő exportforrását, a salétromtermelést szinte teljesen ellenőrzése alá vonta. " A salétromvidék brit gyárteleppé változott."

Balmaceda elnök az angol uralom elleni törekvéseiben nem támaszkodhatott jelentős hazai bázisra, mivel a földbirtokos oligarchia és a hazai burzsoázia egy része is összefonódott az angol tőkével. Ezért a brit tőkétől való szoros összefonódottság csökkentésére azt a kiutat látta csak, hogy nagyobb lehetőségeket teremtett Németország és az Egyesült Államok gazdasági körei számára, E politikai koncepció jegyében 1899-ben Berlinben megállapodás született, mely szerint a Deutsche Bank és a Mendelszohn bankház 30,6 millió márka kölcsönt ad Chilének. Ez az esemény két szempontból is érdekes, ugyanis a XIX. sz. folyamán ez volt az első kölcsön, amelyet Chile nem Angliától vett fel, másfelől a német bankok így megtették az első lépést, hogy betörjenek a brit érdekszférába.

A Németország felé való közeledés egy újabb és döntő elemét jelentette, hogy a Chilei fegyvermegrendeléseket is a németeknek adták, és német katonai tanácsadókat hívtak be az országba.

Azonban a chilei uralkodó osztályok vezető rétegeit, - azokat, amelyek nem a brit tőkével voltak összeronódva - nemcsak ezen előbbi tényezők befolyásolták úgy, hogy lehetőséget adjanak a német katonai befolyásnak. Más tényezők is felmerültek, olyanok, amelyek szinte parancsolóan követelték, hogy a chilei hadsereget fejleszteni, modernizálni kell, s ehhez európai, mégpedig sajátos okok folytán német segítséget kell kérni.

Chile hegemon törekvései és kedvezőtlen nemzetközi helyzete

A 70-es évek végéig Dél-Amerikában egy bizonyos erőegyensúly uralkodott. A mérleg egyik serpenyőjét a félteke keleti részén Brazília és Argentína adta, Nyugaton pedig Chile és Peru. Ez az egyensúlyi állapot azonban a csendes-óceáni háború következtében megszűnt. Chile az összecsapás során legyőzte Perut és Bolíviát, s hadizsákmányként kicsikarta tőlük a gazdag salétrom mezőket Tarapacat és Antofagastat. Peru és Bolivia kikapcsolásával és az új területek bekebelezésével Chile fokozatosan gazdasági, katonai tulsúlyra tett szert a Csendes-óceán partvidékén, tehát Dél-Amerika nyugati oldalán, az Andok térségében. Ez azzal a messzeható következménnyel járt, hogy a háborút követően a korábbi erővonalak átrendeződtek, s lényegében helyébe új hatalmi átrendeződés lépett, amelynek két egymással szembenálló, rivalizáló oszlopa volt: Chile és Argentína.

Természetesen Chile hatalmi megerősödését nem nézte jó szemmel keleti szomszédja, Argentína, mely a 80-as években maga is expanziós tervekkel, hegemon törekvésekkel lépett fel. A két ország közötti hatalmi ellentétek a határvitákban csúcsosodtak ki, melyek több alkalommal is háborúval fenyegettek.

A kezdődő határviták, a háborúk végső soron egybekapcsolódtak a dél-amerikai köztársaságok nemzetné válásának folyama-

tával is. Chile hegemon törekvései, expanziós szándéka így nem jelent kivételt, hiszen ez más, dél-amerikai országok esetében is megjegyehető. Végül soron arról van szó, hogy Chile külföldi segítséggel elsőnek érkezett el olyan fejlettségi fokra, amely kiváltotta a területszerző törekvéseit. Chile az 1830-as évek felé már közeledni kezdett a közepesen fejlett európai országok színvonala felé. A hirtelen megerősödő hazai burzsoázia törekvéseit erősítették ezen országok földbirtokos oligarchiáinak feudális, erősen nacionalista jellegű expanziós szándékai is. A háttérben azonban mindig ott látjuk - mint fő haszonélvezőket - a fejlett európai tőkésországok - különösen Anglia - érdekeit is.

Argentínában is hasonló folyamat játszódott le, s miután a nomadizáló indiánokat kiirtották, egyre inkább dél felé terjeszkedtek. Először a Rio Grande vonalát érték el, majd egyre erőteljesebben törekedtek Patagonia, a Tüzföld és a Magellán-szoros szigeteinek megszerzésére. Chile ugyancsak befolyási övezetébe sorolta ezeket a területeket, mondván, hogy az említett helyeken a lakosság többsége chilei.

Ezeket az ellentéteket 1881-ben még sikerült elodázní. Chile volt a kezdeményező fél, ugyanis a "salétramháború" alatt nagyon félt egy ellene irányuló három frontos háborútól. /Peru, Bolivia, Argentina/. Az 1881-ben megkötött chilei-argentín szerződés értelmében a két ország közötti határ észak-déli irányban egészen az 52. szélességi fokig "az Andok legmagasabb csúcsai, melyek a vízválasztót képezik". A konkrét határmegállapításoknál azonban kiderült, hogy a legnagyobb csúcsok nem minden esetben jelentenek vízválasztót is. Így mindkét fél arra törekedett, hogy homályosan fogalmazzon s azt idővel a maga javára kamatoztassa. A 30-as évek végén, s a 90-es években bebizonyosodott, hogy mindkét fél az 1881-es szerződést úgy interpretálta, ahogy az a saját érdekeinek leginkább megfelelt. Argentína álláspontja az volt, hogy a végleges határt az Andok legmagasabb csúcsai képezik, Chile ugya akkor a "vízválasztó"-elvet vallotta. A vitának természetesen nem elvi jelentősége volt, hanem sokkal inkább gyakorlati. Amennyiben ugyanis Argentína álláspontját fogadják el, akkor az délen kijut a Tüzföldhöz a Magellán-szoroshoz, s ezzel a Csandes-óceánhoz, s fordítva Chile az Atlanti-óceánhoz.

Ez a kérdés különösen Chile számára volt fontos, hiszen teljes kereskedelmi forgalma Európával a Magellán-szoroson keresztül bonyolódott le. /Ekkor még nem üzemelt a Panama-csatorna./ Így a Magellán-szoros ellenőrzése nagy stratégiai jelentőséggel bírt mindkét ország számára.

Chile fő vetélytársa az adott időszak alatt elsősorban Argentína volt, de nem kevés fenyegetést jelentett számára Bolivia és Peru is. Egyik ország sem akart belenyúdni a területi veszteségbe, így az argentin-chilei határviták mellé a perui-chilei és a bolíviai-chilei határkérdések is felsorakoztak, melyek közül különösen Tacna és Arica kérdése vált jelentős gyújtóponttá, mely mintegy Dél-Amerika "Elzász-Lotharingiáját" jelentette.

Argentína természetesen igyekezett kihasználni Bolivia és Peru nehéz helyzetét, revansvágyukat, s általuk - a "hármasszövetség" lehetséges veszélyén keresztül - jelentős nyomást tudott gyakorolni Chilére, hogy így a határkérdést, s az ezzel szorosan összefüggő hegemonia kérdését a maga javára döntse el.

Mint az előbbieken láttuk, Chilére nézve meg - lehetősen súlyos nemzetközi helyzet alakult ki a csendes-óceáni háborút követő évtizedekben. Chile feltétlenül meg akarta őrizni nemrég megszerzett, s alig kihasznált kontinentális vezető szerepét, s különösen az elfoglalt területekhez ragaszkodott. A tartós biztosítás zálogát, miután a különféle tárgyalások nem vezettek eredményre, a hadsereg fejlesztésében, erősítésében látták megvalósíthatónak. Már a győztes csendes-óceáni háború azzal a következménnyel járt, hogy a hadsereg súlya, szerepe megnövekedett az ország életében, majd az azt követő időszakban - a már ismertett súlyos nemzetközi helyzet miatt - a hadsereg diktálni tudott. Chile a csendes-óceáni háborúban már megmutatta, milyen hasznos egy erős hadsereg a határok kiterjesztésére, s bebizonyosodott, az is hogy a hadsereg a nemzeti presztizs és egy határozott külpolitika eszköze is lehet. A hadseregnek az adott körülményekből adódóan - a 80-as és 90-es években - az vált feladatává, hogy Chile kiterjesztett határait biztosítsa.

Az erős hadsereg ugyanakkor igen fontos belső feladatokat is el tud látni. Vitathatlanná tudja tenni az uralkodó osztályok hatalmát. A chilei hadseregnek az a szerepe idővel igen erőteljesen megnyilvánult, mint a munkás-, és bányásztrájkok könyörtelen, véres leverője. A XIX. sz. utolsó évtizedében a korábbiakhoz képest gyorsabb kapitalista fejlődés - s ebben az annexióknak jelentős szerepe volt - a chilei munkásság létszámát is emelte, s szükségszerűen kiélezte az osztályellentéteket is.

Chilével ellenséges viszonyban álló országok már a 30-as évektől kezdve - Chiléhez hasonlóan - hadseregeik fejlesztését tartották elsőrangú feladatuknak. Egymást stimulálva egy igen erőteljes fegyverkezés bontakozott ki. A XIX. század utolsó évtizedeiben a jelentősebb dél-amerikai államok modern, Európában vásárolt fegyverekkel szerelték fel magukat, amellyel azonban nem tartott lépést a hadseregek személyi állományának fejlődése. Viszonylag rövid idő alatt így szükségszerűen ellentmondás kellett, hogy származzon az akkori követelmények szerinti modern fegyverzet és a hadseregek szervezeti állapota között. Ezt az ellentmondást legelőször Chile tapasztalta, amely elsőnek lépett a fegyverkezés és a háború útjára, s azért Chilének is kellett elsőnek levonni azt a tanulságot, hogy a hadsereg szervezeti és technikai állapota közötti ellentmondást fel kell oldani. A felismerést tett követte, s Chile a kontinensen először német katonai szakértőket hívott be a hadsereg és a tisztképzés átalakítására. A chilei kormány szándéka ezzel az volt, hogy elavult, korszerűlen hadseregét egy, a kor követelményeinek megfelelő modern hadsereggel váltsa fel. Egy olyan ütőképes hadsereggel akartak rendelkezni, amely képes alámasztani Chile hegemon törekvéseit, s alkalmas arra, hogy mindenféle revíziós törekvést elfojtson.

A chilei hadsereg korszerűtlensége

Annak ellenére, hogy Chile a csendes-óceáni háborúból, mint győztes fél, s Latin-Amerika első "katonai hatalma" került ki, hadserege mégis korszerűtlen volt, s egy

esetleges újabb háborút a revízió megakadályozásáért, vagy egy esetleges, a hegemoniát eldöntő, argentin-chilei háborút nem tudott volna győztesen befejezni. Ekkora teherpróbát nem bírt volna el ez a hadsereg. Csak a chilei katonai vezetésnek egy igen szűk rétege volt képes arra, hogy reálisan, kritikusan értékelje a chilei hadseregnek a csendes óceáni háboruban elért győzelmét. A többséget ugyanis a katonai sikerek, amelyek az egész világon általános feltűnést keltettek, teljesen elvakították, s nem tartották szükségesnek semmi változtatást, reformot a győztes szárazföldi és tengeri csaták után. A tisztikarnak ez az akkor többségben lévő része - igaz egyre kevesebben - kitartott álláspontja mellett, s ezzel akadályozták a chilei hadsereg modernizálását, s idővel a német katonai befolyás ellenzői és közülük kerültek ki.

A chilei győzelmek ellenére a háború folyamán megmutatkozott, hogy a csapattisztek többsége alkalmatlan a vezetésre.

"Mit érnek a jó katonák - mondta az akkori belügyminiszter és a későbbi államelnök Santa María - ha nem akad senki aki vezetné őket."

Minden orvos és mérnök hadnagyi rangban a hadsereghez kerülhetett anélkül, hogy bármilyen katonai képzettsége lett volna. A tisztek száma igen magas volt a legénységi állományhoz képest: 1 : 4; 1 : 6 között ingadozott. Különösen a tartományi kormányok éltek ezzel vissza, főleg a választások előtt. Így természetesen a tisztek egy jó része katonailag analfabéta és laikus volt. "Ügyvédek, kereskedők... lettek a hadsereg ezredesei anélkül, hogy egy fegyvert elsütöttek, vagy egy lovat megültek volna" - írja egy korabeli jelentés.

Jellemző módon a chilei hadsereg "bibliája", szolgálati szabályzata az "Ordenanca Jeneral" III. Károly spanyol király idejéből /XVIII. sz./ származott. Minden tisztnek és közelegénynek kívülről kellett funia. Az "Ordenanca Jeneral" a maga fegyelmi és büntető előírásaival igen maradi, s ennek megfelelően igen drasztikus volt. Lehetővé tette az ostromozást, a botbüntetést, s így a 200 botütés sem volt ritkaság. "Drákói büntető eljárások pótolták a kiképzésnek és az igazi fegyelmeknek a hiányát.

Mindezek alapján érthető, hogy az idővel Chilében tevékenykedő porosz tisztek szemében a Chilei hadsereg rosszabb állapotban volt, mint amely csak egyszerüen reformot kíván annál sokkalta rosszabb helyzet uralkodott, gyökeres átalakításra volt szükség.

Összegzésül tehát azt állapíthatjuk meg, hogy a chilei hadsereg a XIX. század 80-as éveiben korszerűtlen zsoldoshadsereghez hasonlított. A modernebb fegyverektől eltekintve a felszabadító hadsereg XIX; század eleji színvonalon állt. A hadsereg fejlődése a függetlenség kivívása óta stagnált. A chilei hadsereg képzettségi szint, fegyelem, szervezettség, ütőképesség vonatkozásában nem is volt összehasonlítható a nyugat-európai reguláris hadseregekkel, illetve csak egy vonatkozásban.

A chilei hadseregben a 70-80-as években kezdett már megjelenni nagyobb méretekben a modern európai fegyverzet. Ezeknek a technikai eszközöknek a kezelését csak képzett katonák láthatták el. Tarthatatlanná vált az az állapot, hogy a fegyverzet korszerű volt, ellenben a tisztek és legénység képzetlen. Le kellett vonni azt a következtetést, hogy azok, akik ezeket a fegyvereket kezelik megfelelő technikai tudás és gyakorlati tapasztalatok birtokában legyenek.

Chilében, ha nehezen is, de az 1880-as évek elején levonták ezt a következtetést, s így 1885-ban - chilei kérésre - megindult a chilei hadsereg reorganizációja, amely a szakirodalomban "poroszosítás" néven ismert.

Chile választása joggal esett Németországra. A császári Németországra, s ezen belül elsősorban Poroszországra az egész világon, - így Latin-Amerikában is - úgy tekintettek mint első számú katonai hatalomra. Németország valóban nagy sikereket tudott elkönyvelni, melyeknek főbb állomásai mind sikeresebbek. 1866-ban Könggraetznél Ausztriát fektette két vállra, majd 1870-ban Sedamánál a francia hadsereget kényyszerítette térdre.

A német hadsereg tehát jelentős sikereket ért el, a porosz módszerek átvétele eredményességét látszott garantálni. Így nem véletlen, hogy az egész világ katonai szakértői nagy érdeklődéssel fordultak Németország felé.

Franciaországgal 1870 után olyan nagyhatalomnak lőtt vége Európában - legalábbis egy jelentős időre kikapcsolták- mely Latin-Amerikában korábban viszonylag erős katonai pozíciókkal is rendelkezett. A francia hadsereg maga is reformokra kényszerült a vereség után, sőt 1884-ig fegyverkezését is korlátozták a németek. Ez a hadsereg, mely elvesztette katonai nimbuszát, természetesen nem lehetett vonzó Chile számára.

Anglia a szárazföldi hadsereg modernizálásánál gyakorlatilag szóba sem jöhetett. A szigetország katonai fölénye a haditengerészet terén nyilvánult meg - ugyanugy, mint a németeknek a szárazföldi hadsereg terén. Miután Chile - a fentiekben szereplő okok miatt - szükségesnek találta hadserege reorganizációját, az előbbieik alapján, érthetően a német hadseregmodell átvétele mellett döntött.

Az első reformok - Emil Körner tevékenysége 1891-ig

Az Escuela Militar igazgatójának Emilió Sotomayer tábornok megbízásából az újonnan kinevezett berlini követnek első ténykedése az volt, hogy a német kormánytól katonai tanácsadót kért. Végül is hosszú alkudozás után maga Moltke vezértábornagy ajánlotta Emil Körner tüzérségi kapitányt. A szerződésben a következőket rögzítették: Körner az Escuela Militar-on /Katonai Iskola/ tüzérséget, hadtörténetet, taktikát, katonai térképrajzolást oktat 5 éven keresztül. Évi jövedelme 8000 márka, ill. az annak megfelelő érték pesóban.

Emil Körner két háborút megjárt /porosz-osztrák; porosz-francia/ tüzértiszt, aki 1881-től a Berlin-Charlottenburgi Egyesített Tüzérségi és Mérnökiskolán stratégiát, taktikát, ballasztikát és hadtörténetet oktatott. Körner 1885-ben érkezett meg Chilébe. Ettől kezdve a chilei hadsereg-reformok motorja lett, s az általa végzett tevékenység áttételesen a szomszédos országok hadseregeinek reorganizációját is elindította. Körner Chilében idővel olyan hatalomra és befolyásra tett szert, amelyet egyetlen külföldi sem ért el, sem előtte sem utána.

A chilei hadsereg korszerűtlenségéből eleve adódott az, hogy a német katonai segítségnek főként mire kellett irányulnia. Az átszervezés különösen a tisztképzésben nagyon időszerű. Így Körner az Escuela Militar átszervezését tartotta nagyon fontosnak. Ez a kadétiskola volt Dél-Amerikában a legrégebb katonai intézmény. 1817-ben alapították, de a 80-as években már semmiképpen sem felelt meg a követelményeknek.

A felsőfoku matematika, a fizika, a földméréstan és a szerves kémia mellett szerepelt a tantárgyak között a fegyvertan, a ballisztika, az erődépítés és a katonai térképkészítés is. A kadétoakat kemény gyakorlati képzésben is részesítették, mely Chilében egészen új jelenség volt. Vivniük kellett törrel, karddal és bajonettel. Éleslövészeteken vettek részt, ahol a gyalogsági fegyverek és az ágyuk kezelését kellett tökéletesen elsajátítaniuk.

Egy újabb előrelépést jelentett az, hogy Körner a német kadétiskola tantervét spanyolra lefordíttatta, s ezt vezették be aztán az iskolában. Körner a heves ellenállás ellenére is keresztülvitte azt a tervét, miszerint a kadétoak hadnaggyá való kinevezésük után egy évet a csapatoknál kötelesek szolgálni, hogy gyakorlati tapasztalatokat szerezzenek. Ezzel nagy lépést tett előre, hogy a chilei tisztek elméleti tudásukat a gyakorlatban is alkalmazni tudják. Az Escuela Militar 1900-ban átvette azt az órarendet, "amely minden egyes pontjában megfelelt ... a császári porosz kadétképzés óratervének." E reformok eredményeként a XX. sz. elején az intézményben már igen magas színvonalú elméleti és gyakorlati képzés folyt a chilei hadsereg középszintű káderei számára. 1914 előtt az Escuela Militart kb. 250 hallgató látogatta, s évente kb. 80-85 tiszt került a hadsereg állományába.

Az Escuela Militarban szerzett képzettség csak alacsonyabb tiszti posztok betöltésére volt alkalmas, de arra már nem, hogy ellássák a magasabb parancsnoki funkciókat - pl. a vezérkari szolgálatot. Ezért megbízták Körnert, hogy hozzon létre "egy hadiakadémiát az Escuela Militar különleges részlegeként, pontosan a berlini hadiakadémia mintája alapján."

Míg az Escuela Militar a tiszti utánpótlást volt hivatva biztosítani, addig az Academia Militar /Hadiakadémia/

feladata a főtisztek képzése volt a vezérkari szolgálat ellátására. A német befolyás ebben az intézményben még jobban nyilvánult, mint a Katonai Iskolában.

Körner 1902-ig oktatott az Akadémián hadtörténetet és stratégiát. Rajta kívül idővel még hat további német tiszt tanított az intézményben, többek között taktikát, vezérkari szolgálatot, ballasztikát, fegyvertant, térképészetet, geodéziát, és erősítést. E tárgyak mellett még az általános képzést is javították. Oktatták földrajzot, történelmet, matematikát. 1897-től a német nyelv kötelező tantárgy lett, a francia már csak fakultatív s ez is egyik szemléletes bizonyítéka a német katonai befolyás erősödésének.

Ezeket a tárgyakat is többségében németek oktatták, s a tankönyvek egy részét is Németországból hozták be. Bevezették a terepasztal-foglalkozásokat is, ahol a chilei tisztek egyes csapat-egységeket vezényeltek, miközben egy német tiszt azonnal értékelte a tervezett lépéseket. Jellemző módon a helyzetvázlat egyes jelenetei az 1870-71-es porosz-francia háború különböző mozdulatai voltak. Természetesen ez a célzatos momentum is a francia konkurens ellen irányult.

A német instruktorok tevékenysége nem korlátozódott csak a felsőbb fokú intézményekben folytatott munkára, hanem alacsonyabb fokú intézményekben is tevékenykedtek. Az un. német alaposág ezen a téren is szembeötlő. A főtisztképzéstől a közlegényekig át akarták gyúrni a chilei hadsereget a porosz hadseregszisztémának megfelelően. Ebben a vonatkozásban első helyen az Altiszti Iskolát lehet kiemelni, melyet 1887-ben nyitottak meg.

Körner sikerei a chilei hadsereg átalakításában nemcsak jóindulattal és támogatókkal találkoztak, hanem irigységet, ellenségeskedést is kiváltottak.

Ezen érzelmek alól a chilei tisztikar egy része sem volt mentes. Nemzeti büszkeségük megsértése és franciabarátságuk mellett úgy érezték - s ez volt a döntő - hogy a német instruktorok tevékenysége háttérbe szorítja, feleslegessé teszi őket. Félték, hogy addig privilegizált helyzetüket elvesztik és képzetlenségük napvilágra kerül.

Emil Körner és a chilei polgárháború

Látjuk tehát, hogy Körner elég jelentős ellenállásba ütközött, s nem tudott volna ellenük győzedelmeskedni, előbb-utóbb nem tudta volna a reorganizációs munkát tovább folytatni, Chile had történetének pedig csupán kis mellékszereplője maradt volna, ha egy rendkívüli - de végső soron várható és szükségszerű - esemény nem jött volna közbe, amely végül is Chile egyik legbefolyásosabb emberévé tette mind az állami, mind a fegyveres erők vonatkozásában.

Ez a rendkívüli esemény 1891-ben következett be, amikor a lappangó konfliktus a haladó, reformpárti, antiimperialista Balmaceda elnök és a konzervatív, reakciós, a külföldi tőkével szorosán összefonódott, s főleg a salétrom-oligarchia érdekeit képviselő kongresszus között polgárháborúba torkollott. Körner átpártolt a kongresszus párthoz, s titokban Északra, Antofagastába ment, ahol a felkelők elfoglalták a salétromterületeket, s megkezdték néhány dezertált tiszt segítségével saját hadseregük kiépítését. Körner nagy lehetőséget látott ebben a konfliktusban. Kedvező alkalom kínálkozott arra, hogy egy olyan hadsereg kiépítésében vegyen részt, amelyet nem kötnek állandóan előírások, ahol csak a hadsereg ütőképessége, s győzelme számított. Körner egy az egybe át akarta vinni a chilei hadseregére a Berlinben tanultakat, tovább akarta folytatni a "poroszositást". Minden francia szimpátiát le akart törni. Ahogy ő maga írta: "A chileiek számára a német hadseregnek kell a kizárólagos példaképnek maradni."

Körnerrel Antofagastába való megérkezése után nem sokkal vezérkari főnökké nevezték ki, s megbízták a felállítandó egységek megszervezésével, kiképzésével. Rövid idő alatt ütőképes hadsereget állított fel. Amikor a hadsereg létszáma kb. 10000 főre emelkedett Dél felé nyomultak előre, s két döntő csatában legyőzték a kormánypárti erőket. Ezekben a győzelmekben döntő szerepet játszott Körner, akinek képességeit a felkelők annyira elismerték, hogy "chilei Moltkének és Roonnak" nevezték. A Santiagoba való bevonuláskor "ő volt a nap hőse".

Az akkoriban felállított csapatok a mai chilei hadsereg alapját képezték, azonban ez a hadsereg már születésének pillanatában reakciós vonásokat mutatott.

Nemcsak Németország járt jól a győztes ellenforradalom eredményeként, hanem személyesen Körner is. Az 1891-ben összeülő chilei kongresszus azzal honorálta tevékenységét, hogy egyből brigádtábornokká léptették elő, majd 1896-ban hadosztálytábornokká, amely akkoriban a legmagasabb chilei katonai tisztség volt. Egyben a vezérkar főnökévé is kinevezték. Gyakorlatilag ezzel Körner megszerezte a chilei hadsereg feletti tényleges irányító szerepet, s ezzel minden lehetőséget, hogy porosz-német minta alapján szervezze át a chilei fegyveres erőket, ugyanakkor a német hadiexportot is monopolizálja Chilében. Körnernek ez a magas pozíciója volt az a bázis, amelyen minden ellenállással szemben a chilei hadsereg porosz-német minta alapján szerveződött át.

Az 1895-ös német katonai misszió tevékenysége

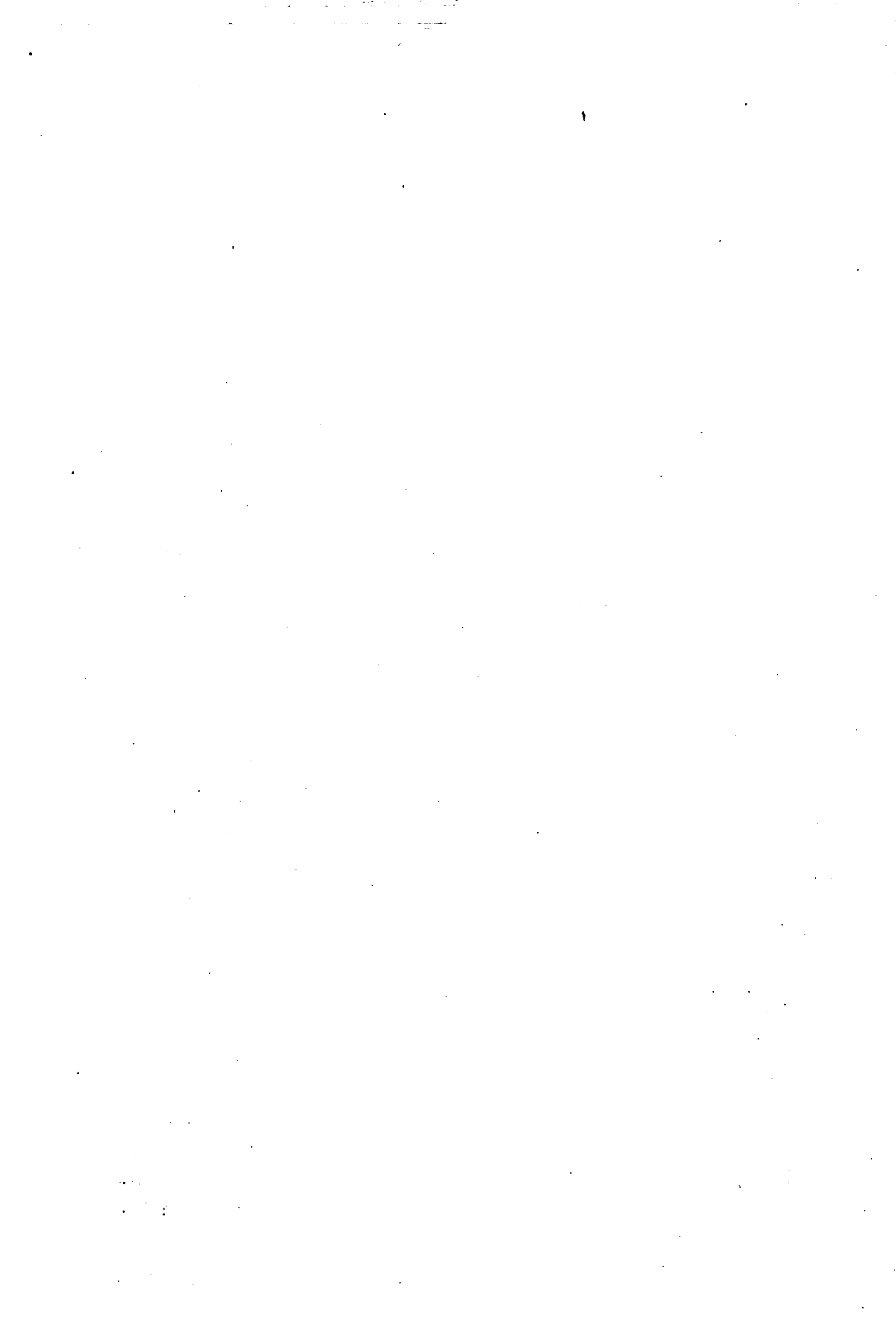
Körner berlini látogatása alatt, 1895 márciusában megjelent a német hadügyminisztériumban és előadta tervét, mely szerint 15-15 porosz fő- illetve alhadnagyot kér. Természetesen II. Vilmos és a hadvezetés a chilei kérést teljesítették, melyet a "német katonai alaposság és hadművészet" sikereként könyveltek el.

Azt mondhatjuk, hogy ami Körnerrel 1885-ben kísérlet-szerűen elkezdődött, az 10 év múltán, 1895-ben már egy sokkal céltudatosabb politika keretében folytatódott. Dél-Amerikában 1895-ben első alkalommal történt meg, hogy egy ilyen nagy létszámú, s hivatalos katonai küldöttség érkezett Európából. Korábban a földrészben tevékenykedtek már katonai szakértők, de azok mind egyéni szerződés alapján tevékenykedtek. Az 1895-ös német delegáció azonban szabályos államközi szerződés keretében érkezett meg. Chilébe. Ez egyik lényeges mutatója annak, hogy mind Németország, mind Chile a maga szemszögéből nézve eredményesnek tartotta a német tisztek eddigi tevékenységét.

A német katonai misszió chilei tevékenységéből az első közvetlen konzekvenciát a perui kormány vonta le. 1896-ban egy hét főből álló francia katonai missziót szerződtek. Ettől kezdve változó létszámban egészen 1914-ig a perui fegyveres erők modernizálásáról a franciák gondoskodtak.

A német katonai tanácsadóknak nemcsak az volt a szándékuk, hogy kizárólag katonai ismereteket adják át, hanem az is, hogy a chilei tisztek gondolkodásmódja, értékítélete, szociális magatartása a német példához igazodjék, tehát egy porosz szellemű tisztikart hozzanak létre.

A porosz tisztek természetesen magukkal vitték Chilébe a porosz militarizmus hagyományait, katonai neveltetésüket. Ezeket a tradíciókat, kiképzési módszereket, sajátos mentalitásukat ültették át - akarva- akaratlanul - a chilei tisztikarba. Így áttételosen végső soron az egész chilei hadseregbe is. A német instruktorok a porosz militarizmus jellegzetes jegyeit, a vas- és vakfegyelmet, a feltétlen engedelmességet, a büszkeséget, a keménységet, a felöttesekkel szembeni alázatot, a pontosságot, mintegy belesulykolták a születő formálódó chilei hadseregbe.

Dél-Amerika egyik legmodernebb hadseregévé vált, hanem ahhoz is, hogy erről a hadseregről valóban el lehetett mondani, hogy "poroszosított".

Chilei katonatisztek Németországi kiképzése

Németország politikai és katonai vezetése már a 30-as években rájött arra, hogy a dél-amerikai tisztek németországi kiképzése igen alkalmas eszköz arra, hogy az adott országgal a kapcsolatot elmélyítsék. Lényegében a chilei tisztek Németországban történő csapatszolgálatára, illetve a német katonai intézményekben való továbbképzése egy igen értékes kiegészítést adta a németek chilei tevékenységének.

A chilei tisztek németországi szolgálata - amely ki-tüntetésnek számított - lehetőséget adott nekik arra, hogy a választott példaképet, a porosz hadsereget "üzem közben" láthassák, s így azt sokkal jobban megfigyelhessék. Ez a kiképzési forma azzal a következménnyel járt, hogy a chilei tisztek szinte kivétel nélkül úgy tértek vissza hazájukban, mint a német barátság feltétlen hívei.

A chilei tisztek Németországi ki- illetve továbbképzése hatékonyan segítette a német katonai befolyás elmélyítését. A chilei tisztek közül azok, akik 1914-ig Németországban jártak, egy jelentős részük idővel a chilei hadsereg legfelsőbb vezetésébe is bekerült. Ily módon a német katonai befolyás olyan szilárd belső bázissal rendelkezett, melynek hatása nemcsak 1914 előtt nyilvánul meg, hanem utána is, hiszen fiatal tisztekről volt szó. A Vilmosi Németország német instruktorok kiküldésével, illetve a chilei tisztek fogadásával tulajdonképpen megteremtette az alapokat a weimari és náci Németország dél-amerikai katonapolitikája számára is!

A német katonai tanácsadók tevékenysége, s a chilei tisztek németországi kiképzése együttesen a chilei hadsereg szervezeti átalakítását eredményezte. Németország azonban döntő szerepet vállalt a chilei hadsereg technikai átalakításában is. Különösen a Krupp-cég ágyui, valamint a Német Fegyver- és Lőszergyár Mauser puskái és karabélyai jelentették a német hadiipar részvételét a chilei technikai modernizációban.

A német katonai befolyásnak mintegy a faltörő kos szerepét kellett betöltenie, melynek segítségével a német hadiipar biztos nyersanyagforrásokat és piacokat igyekezett szerezni Chilében, valamint Dél-Amerika más országaiban is. / Pl. a chilei salétrom 35 %-a ment a német robbanóanyag gyártó céghez/. Számtalan dokumentum támasztja alá, hogy a német instruktorok nemcsak katonai hatóságok megbízottjai voltak, hanem egyúttal a német ipar ügynökei is. Az előbbieket jelzi maga a tény is, hogy a chilei fegyvermegrendelések szinte egészét a német monopóliumok kapták meg.

A chilei hadsereg 1914 idején

A XX. század elejére Chile Dél-Amerika legkorszerűbb hadseregével rendelkezett, melyet nemcsak Németország ismert el, hanem sok dél-amerikai köztársaság is. Ennek egyik legközzelfoghatóbb bizonyítéka az volt, hogy egy sor dél-amerikai ország /Kolumbia, Venezuela, Paragvay és El Salvador/ katonai tanácsadókat kért Chilétől, illetve más országok, mint Ecuador, Nicaragua tisztjeiket Chilébe küldték.

A chilei hadsereg valóban elért egy olyan fejlettségi szintet, amely képessé tette arra, hogy ő maga is már instruktorokat küldjön. azaz iskolamesterré váljon Latin-Amerikában. Természetesen a chilei hadsereg elismerése a porosz-német hadseregnek is szólt, tekintélyét ez méginkább növelte Dél-Amerikában.

A chilei hadsereg 1914-re teljesen reorganizálódott, modern reguláris hadsereggé vált.

Chile az első világháború előtt hadseregének tisztikarát teljesen maga képezte ki, s kizárólag a főtisztek vonatkozásában szorult csak Németország segítségére.

A német instruktorok tevékenységé azzal a következménnyel járt, hogy a chilei hadsereg nemcsak szervezeti, felépítésében, oktatási rendszerében, a tisztikar szociális összetételében és mentalitásában hasonlított a porosz hadseregre, hanem külsőségekre is. Chilében a 80-as években a katonák egyenruhája még a francia hadsereghez volt hasonló. A XIX. század végén azonban már egyre több olyan külső vonatkozással rendelkezett a chilei hadsereg, amely a porosz utánzást jelentett. Chilében először az Escuela Militar kadétjai

viselték a "poroszos" uniformist.

1905-ben már az egész chilei hadseregben bevezették a porosz egynruhát.

A chilei hadsereg átvette a hegyvel diszitett porosz sisakot is, az ún. "Pickelhaube"-t, amely hosszú ideig a német katonai befolyás szimbóluma volt Dél-Amerikában.

A német katonapolitikai 1914 előtt bebizonyította azt, hogy a katonai befolyás a német imperializmus hatásos eszköze lehet. Nagy sikereket ért el Chilében, de egész Dél-Amerikában is. Realizálta a német terveket, a német monopóliumok vágyát, mármint azt, hogy sajátos eszközeivel segítse elő a német imperializmus gazdasági behatolását Chilébe. Lehetővé tette a politikai kapcsolatok szűkítését is. A német kapcsolatoknak ugyan jelentős ellenzéke volt Chilében, de a katonai befolyás elérte azt, hogy szinte az egész tisztikar Németország feltétlen hive volt. Németországnak sikerült megynernie a chilei uralkodó osztálynak azt a rétegét, mely idővel egyre nagyobb szerepet játszott a chilei közéletben.

1914 körül az a kérdés került egyre inkább előtérbe, hogy vajon Németország milyen erős pozíciókkal rendelkezik Chilében. Elegendő-e ahhoz, hogy Chile a készülő fegyveres összecsapásban semleges maradjon, vagy pedig enged az Egyesült Államok, Anglia, s az uralkodó osztályok egyes csoportjai nyomásának és Németország ellen fordul. Chile végül is igazolta a német reményeket. A dél-amerikai közvélemény a háború egész időtartama alatt semleges maradt, mely azonban a német barátság jegyeit viselte magán.

Összegzésként tehát azt mondhatjuk, hogy a németek dél-amerikai katonapolitikája az imperialista Németország külpolitikájának szerves részét képezte. Jelentős szerepet vállalt abban a harcban, amit az imperialista országok az első világháború előtt, ill. alatt a piac és nyersanyagforrások, a befolyási szférák megszerzéséért folytattak. A német katonapolitika a vilmosi éra alatt olyan erős bázist hozott létre Chilében, de Latin-Amerikában más országokban is, amely lehetővé tette a weimari, de különösen a hitleri Németország számára, hogy ezen az úton továbbhaladjon.

